

de verwerkelijking van vrijheid en gelijkheid, naar de mate van groepsgedrag en naar de aanwezigheid van een streven naar emancipatie, verstaan als sociaal-economische en culturele verheffing van de geloofsgenoten.

Tot de voor de thematiek relevante veranderingen, die tot stand kwamen of werden nagestreefd, rekende ik:

1. Het mogen deelnemen aan het politieke leven en het mogen bekleden van overheidsfuncties.
2. Het uitwissen van de gereformeerde signatuur van het onderwijs.
3. Het streven naar en het verwerven van gelijke rechten op het gebied van de armenzorg.
4. De wijziging van discriminerende wetten.
5. Het afschaffen van heffingen, die slechts één kerk ten goede kwamen.
6. Het vrij gebruik van de kerkklokken en eventueel het gebruik van de kerk zelf.
7. De verandering in houding van katholieken ten opzichte van de gereformeerden en omgekeerd.
8. Het streven naar herstel van de hiërarchie.
9. Het oprichten van nieuwe staties en het vrij bouwen of verbouwen van kerken.
10. Het oprichten van opleidingsinstituten voor de eigen clerus.
11. Het uitgeven van een eigen tijdschrift, zoals andere groeperingen in de samenleving er een hadden.

ad 1. De deelname aan het politieke leven en het bekleden van overheidsfuncties.

De katholieke geschiedschrijvers uit de periode waarin de rooms-katholieken als rooms-katholieken streefden naar volledige gelijkheid en gelijkwaardigheid hebben zich beijverd te signaleren dat rooms-katholieken hun intrede deden in de politiek⁸. Dit geschiedde echter zonder veel critische zin en reflectie. Aan de ene kant hadden de auteurs onvoldoende oog voor de veelsoortige motieven die leidden tot deelname aan de politiek. Aan de andere kant lieten ze na ook aandacht te besteden aan de soms zeer opvallende

8. Zie bijvoorbeeld W. J. F. Nuyens, "De emancipatie der katholieken in Nederland op het eind der XVIIIe eeuw", in *Onze Wachter*. 1880, 95 v, 113 v en 261 v en M. J. M. van der Heijden, *De dageraad van de emancipatie der katholieken. De Nederlandse katholieken en de staatkundige verwikkelingen uit het laatste kwart van de achttiende eeuw*, Nijmegen 1947, m.n. 143 - 176.